

100 YIL ÖNCE HÜRRIYET VE İTİLAFLAR FIRKASI'NI DESTEKLEYENLER

Aydınlık Dergisi, 5 Eylül 2010

Yıldırım Koç

Bugün bazı sendikaların ve “sol” veya “sosyalist” kesimlerin referandumdaki tavrını kavrayabilmek için 100 yıl önceki bir örnekten yararlanmak yararlı olacaktır.

Tarihimizde işçi sınıfının geniş kesimleri demokratik devrim sürecinde rol almadı; ancak demokratik devrim sonrasında yaratılan özgürlük ortamından etkili bir biçimde yararlanmaya çalıştı.

1908 Devrimi, Türkiye'nin demokratik devrim sürecinde önemli ilk adımdır. İşçi sınıfı ve sosyalist hareket, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin gerçekleştirdiği demokratik devrim sayesinde gelişme olanağı buldu. Bu olanak, demokratik devrim sürecine işçilerin ve sosyalistlerin bir katkısının bulunmamasına karşın tanındı. 1908 sonrasında birçok sendika kuruldu. Çok sayıda grev yapıldı. Ancak işçi sınıfının sendikalarda örgütlü kesimleri, 1908 Devrimi öncesinde ve 13 Nisan 1909 günü Padişah ve yandaşlarının İstanbul'da gerçekleştirdikleri ayaklanma (31 Mart Vakası) sırasında, demokratik devrime sahip çıkmadı; bu ayaklanma girişimini bastırmak için oluşturulan Harekât Ordusu'na destek vermedi.

İşçi sınıfının sendikalarda örgütlü kesimleri, demokratik devrime karşı 1912 yılında gerçekleştirilen darbeye karşı da sessiz kaldı. Ayrıca, 1912 genel seçimlerinde işçilerin ve sendikaların bir bölümü, Padişah ve yandaşlarının programını savunan Hürriyet ve İtilaf Partisi'ni destekledi. Bu ittifakın içinde ayrılıkçı Ermeni örgütleri (Hınçak ve Taşnaksutyun) ile Selanik Sosyalist İşçi Federasyonu yer aldı. Osmanlı Sosyalist Fırkası da bu ittifakı destekledi.¹

1912 yılındaki genel seçimlerde Selanik Sosyalist İşçi Federasyonu'nun ve Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın, eski düzeni geri getirme çabasında olan Hürriyet ve İtilaf Partisi'ni desteklemesi, İttihatçıların ve daha sonraki yıllarda İstiklal Savaşı'na önderlik eden kadroların işçi hareketi ile sosyalist harekete karşı tavrının belirlenmesinde etkili oldu.

1912 seçimlerinde Hürriyet ve İtilaf Partisi gibi gerici bir siyasi yapıya destek verenlerin başında ünlü Hüseyin Hilmi (İştirakçi Hilmi) geliyordu.

Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın ve ardından Türkiye Sosyalist Fırkası'nın genel başkanı Hüseyin Hilmi işgalci İngiliz güçlerinden para alıyordu. İhaneti ölümle cezalandırıldı. İngiliz İşgal Kuvvetleri'nin başında bulunan İngiliz Generali Harington anılarında Hüseyin Hilmi'yle yakın ilişkileri olduğunu ve anladığı kadarıyla kendisiyle çok dostça ilişki içinde bulunduğundan öldürüldüğünü belirtmektedir.²

İştirakçi Hilmi'nin İngilizlerle yakın ilişkisi ve grevler sırasında onlardan para aldığı, Zeki Cemal'in Meslek Dergisi'nde 1925 yılında yayımlanan yazısında da yer almaktadır. Sovyetler Birliği'nin Asya uzmanı Korniyenko, Sovyetler Birliği'nde 1965 yılında yayımlanan kitabında Hüseyin Hilmi'nin “İngiliz emperyalistlerinin kiralık ajanı” olduğunu ileri sürmektedir.³ Bu yıllarda Sovyet Rusya da Hüseyin Hilmi'nin “İngiliz ajanı” olduğu görüşündeydi. Fransız istihbaratçıları, Hüseyin Hilmi'nin tramvay grevini yapmak için İngilizlerden para aldığını rapor etmişti. Rapora göre, 9 Ocak 1922 günü iki İngiliz subayı Türkiye Sosyalist Partisi'nin genel merkezini ziyaret etmiş ve bir sonraki grevde kullanılmak üzere H.Hilmi'ye bir miktar para vermişlerdi.⁴

İlerde bu dönemin tarihi yazılacak.

Bazı sendikalar ve “sosyalist”ler, bugün de 100 yıl öncesine benzer bir çizgi izliyorlar.

100 yıl önce olduğu gibi, bu topraklarda kazanan yine bağımsızlıktan, özgürlükten, haktan, adaletten yana olanlar; emperyalistlere köleliğe, ağalara, şeyhlere, aşiret reislerine kulluğa karşı çıkanlar olacak. Bu mücadele, ayrıca bu kez yerli ve yabancı sermayenin tahakkümüne, sömürüsüne, ücretli köleliğine karşı çıkan bir mücadeleye dönüşecek.

1912 seçimlerinde gerici cepheye yer alanlardan kaç kişinin adı kaldı?

Bir dönem emperyalistlerin ve padişahın desteklediği Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nı kaç kişi biliyor?

¹ Haupt,G.-Dumont,P., *Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyalist Hareketler*, Gözlem Yay., İstanbul, 1977, s.55.

² Harington,T., *Tim Harington Looks Back*, London, 1941, s.215.

³ Korniyenko, R.P., *The Labor Movement in Turkey (1918-1963)*, US Dept.of Commerce, Washington,D.C., 1967., s.17.

⁴ Criss, N.B., *Istanbul Under Allied Occupation, 1918-1923*, Brill, Leiden, 1999, s.88-89, 91.

İştirakçi Hilmi'yi kaç kişi saygıyla anıyor?

Gelecekte bugünün tarihini yazanlar, bakalım önümüzdeki hafta gerçekleşecek referandumdaki saflaşmaya ilişkin olarak neler yazacaklar? Ne tür karanlık ilişkiler ve belgeler günışığına çıkarılmış olacak?